

НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася з 24 лютого 2022 р., завдала потужного руйнівного впливу не тільки на інфраструктуру країни, а й на можливість ведення бізнесу. За даними досліджень Європейської бізнес асоціації [1] на початку війни лише 17% вітчизняних підприємств працювало у повному обсязі, «30% підприємств організувало діяльність в онлайн режимі» [3] або перемістило виробництво у відносно безпечні західні та центральні регіони країни. Станом на вересень 2022 р. вже 47% вітчизняних підприємств відновило роботу у повному обсязі. Однак, «50% підприємств працюють з певними обмеженнями або частково. Серед таких підприємств 37% обмежили географію присутності в регіоні, 17% працюють онлайн, а 16% були вимушені закрити частину офісів, торгових точок чи відділень». До війни видобувна промисловість, металургія та агропромисловий сектор були ключовими сферами економіки України, але зараз ці сфери в результаті війни зазнали найбільших втрат.

Сфера освіти також сильно постраждала під час війни в Україні. За даними Міністерства освіти і науки України [4], з часу повномасштабного вторгнення найбільше постраждали університети Харківської області, де один заклад зруйновано, а 19 – пошкоджено. Пошкоджень або руйнувань зазнали шість вишів Донецької області, чотири Запорізької, по три Чернігівської та Миколаївської областей. Загалом, за даними міністра освіти Сергія Шкарлета [8], на сьогоднішній 2551 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів (з них 43 заклади вищої освіти), 291 заклад зруйновано повністю (з них 5 закладів вищої освіти). 33 університети тимчасово переміщені до більш безпечних місць, зокрема, Маріупольський державний університет та Національний університет «Чернігівська політехніка», які відновили свою діяльність на базі іншого закладу.

Пошук ефективних шляхів швидкого відновлення економіки країни в період війни та післявоєнний період є важливою науковою та практичною проблемою, яка буде вирішуватися науковцями та практиками не один рік поспіль. Тому що для України, як наголошується: «Працююча економіка є так само важлива, як і боєздатні та вмотивовані Збройні сили, адже це робочі місця і доходи українських сімей, які створюють попит на товари та послуги і допомагають ЗСУ та вимушеним переселенцям. Працюючий бізнес – це податки для фінансування

армії, виплати зарплат лікарям, рятувальникам, працівникам поліції, а також виплати пенсій та соціальних гарантій» [2].

Післявоєнне відновлення закладів вищої освіти які постали перед новими викликами, загострює потребу в їх фінансуванні, особливо для тих закладів, що частково або повністю зруйновані. Саме тому, держава та вся українська спільнота ініціюють не лише відновлення освітньої інфраструктури України, а й створення надсучасних закладів, які забезпечать гідні умови для здобуття вищої освіти на рівні міжнародних стандартів. Для цього Урядом за ініціативи Президента України Володимира Зеленського засновано національний бренд «UNITED 24». Метою створення якого є об'єднання зусиль міжнародних партнерів, донорів, благодійників щодо підтримки України в захисті її незалежності, територіальної цілісності та суверенітету, а також у повоєнному відновленні економіки [5]. В рамках програми «UNITED 24» для відновлення сфери освіти відкрито окремий рахунок Міністерству освіти і науки України для надходження коштів для задоволення потреб освіти і науки (постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.2022 р. № 586).

Необхідність післявоєнної відбудови підприємств, що функціонують в різних галузях економіки країни та пошук шляхів відновлення їх діяльності вітчизняних підприємств до нових умов, адаптації до впливу дестабілізуючих чинників, зміни парадигми управління підприємством в умовах війни та післявоєнного відновлення. В таких складних умовах відновлення виробничої діяльності, ремонт основних засобів та інфраструктури підприємств потребує значних витрат ресурсів, в першу чергу фінансових, що дуже складно здійснити окремим підприємствам самостійно. Одним з можливих напрямів післявоєнного відновлення бізнесу та освіти стане інтеграція з іншими суб'єктами ринку з формуванням інтегрованих суб'єктів у формі підприємницьких структур.

Під підприємницькою структурою розуміють «добровільну інтеграцію самостійно функціонуючих суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм у єдину цілісну складну відкриту систему, що функціонує у глобалізованому середовищі з метою розробки та комерціалізації інноваційної продукції, що підвищує ефективність діяльності та прискорює розвиток суб'єктів господарювання, що утворюють

підприємницьку структуру» [6]. Підприємницька структура формується в результаті об'єднання підприємств різних сфер діяльності в межах виробничого ланцюга. Підприємства агропромислового сектору України є одними з найсильніше постраждалих в умовах війни, а їх продукція є найбільш необхідною для забезпечення продовольчої безпеки країни. Прискорення післявоєнного відновлення підприємств агропромислової сфери можливе шляхом інтеграції підприємств агропромислового сектору та інших секторів економіки та формування підприємницьких структур в межах агропродовольчого ланцюга.

Під агропродовольчим ланцюгом розуміється система взаємозв'язків, яка утворюється між підприємствами, що займаються вирощуванням, переробкою та продажем сільськогосподарської продукції та іншими підприємствами, залученими у процес сільськогосподарського виробництва, які об'єднуються в підприємницьку структуру, для створення доданої вартості сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчої безпеки країни. Організаційна структура підприємницьких структур аграрної сфери складається з материнської та дочірніх компаній. В якості дочірніх компаній в підприємницьку структуру агропромислового сектору можуть об'єднуватися підприємства, що займаються сільськогосподарською діяльністю, а саме: вирощуванням (вигодівлею або садівництвом), переробкою, зберіганням та продажем сільськогосподарської продукції. До підприємств, що займаються вирощуванням і можуть інтегруватися в підприємницьку структуру в агропромислового секторі, відносяться підприємства з: вирощування сільськогосподарської продукції (агрофірми, насінневі заводи); відгодівлі худоби (тваринницькі ферми; молочні ферми; свиноферми та комплекси); відгодівлі птиці (птахофабрики); агрохімічні лабораторії; заводи з виробництва мікродобрив.

До підприємств, що займаються переробкою і можуть інтегруватися в підприємницьку структуру в агропромислового секторі, відносяться підприємства з: зберігання зерна (зернохосовища, елеватори, борошномельні комплекси); цукрові заводи; круп'яні заводи; заводи з виробництва кормів; м'ясопереробні заводи; хлібобулочні заводи; біогазові комплекси.

До підприємств, що займаються продажем сільськогосподарської продукції і можуть інтегруватися в підприємницьку структуру в агропромислового секторі, відносяться: логістичні центри; митні склади; річкові термінали; судноплавні компанії; торгові компанії.

Агропродовольчий ланцюг утворюється на базі діючого сільськогосподарського підприємства, шляхом об'єднання малих та середніх сільськогосподарських виробників та інших промислових підприємств, що беруть участь у виробництві сільськогосподарської продукції на різних етапах її життєвого циклу сільськогосподарської продукції, формуючи підприємницьку структуру. До підприємницьких

структур агропромислового сектору можуть також приєднуватися заклади освіти. Сучасні університети, переходячи до концепції підприємницького університету, сприяють забезпеченню післявоєнного відновлення України. Завдяки активізації інтеграційних процесів підприємницькі університети входячи до підприємницьких структур агропромислової сфери створюють синергетичні ефекти за рахунок пошуку нових знань та координації зусиль освіти, науки та бізнесу в інтересах післявоєнного відновлення держави та суспільства в цілому. Наприклад, в структурі агрохолдингу «Vitagro» функціонує власний корпоративний університет. Для забезпечення безперервності навчання агрохолдинг «AgroGeneration» започаткував освітній проєкт спільно із Харківським національним економічним університетом імені Семена Кузнеця. Метою проєкту є надання можливості випускникам шкіл області, що мешкають у сільській місцевості, отримати вищу освіту у одному із найкращих закладів вищої освіти України. Агрохолдинг «Agro Region» започаткував соціальний освітній проєкт «TractotEAST» – школа для учасників АТО, який надає можливість отримати нову професію за програмою «АгроШКОЛА» та в подальшому працювати в агрохолдингу.

Список літератури

1. Головна задача – вистояти. Що турбує бізнес в Україні під час війни. РБК. 2022. 26 вересня. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/glavnaya-zadacha-vystoyat-bespoikoit-biznes-1655831867.html>
2. Виговський І. Як працюють різні галузі та компанії в умовах війни. *Цензор*. 2022. 13 квітня. URL: <https://censor.net/ua/r3333557> (дата звернення 26.09.2022).
3. Самаєва Ю. Як працює тил. *Дзеркало тижня*. 2022. 31 березня. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsjuje-til.html> (дата звернення 26.09.2022).
4. У Гарварді обговорили, що можуть зробити науковці у час війни Росії проти України. *Суспільство*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/harvardskyy-universytet-ukrayina-viyna/31947424.html>
5. Указ Президента України від 17.05.2022 р. № 344/2022 «Про невідкладні заходи щодо об'єднання зусиль для підтримки України».
6. Шацька З. Методи формування підприємницьких структур, як інтегрованих суб'єктів глобальної економіки. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації»: тези доповідей, 8 жовтня 2021 р. Київ: КНУТД, 2021. 128 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18876>.
7. The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 1436 p.